

Tanulmányok alatti vizsgák /Különbözeti, osztályozó és javítóvizsgák/

Magyar nyelv és irodalom

I. A VIZSGA LEÍRÁSA

1. A vizsga részei:

A vizsga szóbeli és írásbeli vizsgarészből áll. A vizsgázó külön kap feladatlapot, illetve a szóbelin külön húz tételket magyar nyelvből és irodalomból. A szaktanár az alábbi témakörök alapján állítja össze az írásbeli rész feladatait, valamint a szóbeli tételsorokat.

2. A vizsgán használható segédeszközök

Az írásbeli vizsgán semmilyen segédeszköz nem használható. A szóbeli tételfelelethez magyar irodalom tantárgy esetén szöveggyűjtemény használható, amit az iskola biztosít a tanuló számára.

3. A vizsga leírása, általános szabályok

Az írásbeli vizsga időtartama: 45 perc.

A szóbeli vizsga időtartama: 10 perc, felkészülési idő 30perc. A felkészülési idő alatt a vizsgázó jegyzetet készíthet, de gondolatait szabad előadásban kell elmondania.

A két vizsgarész beszámítása a végső osztályzat kialakítása során 50-50%-os arányban történik.

4. Értékelés

A magyar nyelv írásbeli vizsgarésznél a helyesírási és a nyelvhelyességi hibák beszámítanak a jegybe. A magyar irodalom írásbeli vizsgarésznél jelöljük a helyesírási, stilisztikai, nyelvhelyességi hibákat, de a dolgozat tartalmi értékét ez nem csökkenti.

Szóbeli vizsgára az a vizsgázó bocsátható, aki az írásbeli feladatlap megoldásakor eléri a min. 40 %-ot. Amennyiben a vizsgázó ezt nem teljesítette, nem bocsátható szóbeli vizsgára, a tanév (félév) követelményeit nem teljesítette.

A vizsga sikerességének feltétele a szóbeli vizsgán is a 40% elérése.

A végső osztályzat kialakítása a pedagógiai program Tanulmányok alatti vizsgák fejezetében olvasható táblázatnak megfelelően történik.

Gimnázium

I. Általános követelmények

A tanuló képes memoriterek szöveghű tolmácsolására, tudatos, kifejező szövegmondással. Képes szövegek kapcsolatainak és különbségeinek felismerésére, értelmezésére (pl. tematikus, motivikus kapcsolatok, utalások, nem irodalmi és irodalmi szövegek, tények és vélemények összevetése), e képességek alkalmazására elemző szóbeli és írásbeli műfajokban. Tudja alkalmazni a művek műfaji természetének, poétikai jellemzőinek megfelelő szövegfeldolgozási eljárásokat, megközelítési módokat. Fel tudja ismerni a szépirodalmi és nem szépirodalmi szövegekben megjelenített értékeket, erkölcsi kérdéseket, álláspontokat, motivációkat, magatartásformákat, képes ezek értelmezésére, önálló értékelésre. Képes erkölcsi kérdések, döntési helyzetek megnevezésére, példával történő bemutatására. Részt tud venni elemző beszélgetésekben, ennek tartalmához hozzájárul saját véleményével. Képes a felismert jelenségek értelmezésére, következtetések megfogalmazására. Tájékozott az évfolyamon olvasott, feldolgozott lírai alkotások különböző műfajaiban, poétikai megoldásaiban, kompozíciós eljárásaiban. Képes definíció, magyarázat, értekezés (kisértkezés) készítésére az olvasmányaiival, a felvetett és tárgyalt problémákkal összefüggésben, maga is meg tud fogalmazni kérdéseket, problémákat. Képes az irodalmi művekben megjelenő álláspontok azonosítására, követésére, megvitatására, összehasonlítására, eltérő vélemények megértésére, újrafogalmazására. Képes tudásanyagának többféle szempontot követő megfogalmazására írásban a magyar és a világirodalom kiemelkedő alkotóiról. Meggyőzően be tudja mutatni a tanult irodalomtörténeti korszakok és stílusirányzatok sajátosságait. Képes a feldolgozott epikai, lírai és drámai művek jelentésének, erkölcsi tartalmának tárgyyszerű ismertetésére. Be tud mutatni műveket, alkotókat a 19-20. század magyar és világirodalmából. Írásban és szóban egyaránt bizonyítani tudja alkotói pályaképek ismeretét, az alkotói pálya jelentős tényeinek, a művek tematikai, formabeli változatosságának bemutatásával. Felismeri különböző alkotók hatását az irodalmi hagyományban, ezzel összefüggésben képes művek közötti kapcsolatok, témák, fölismerése és értékelése.

A tanuló képes olvasható, rendezett írásra. Szóbeli és írásbeli kommunikációs helyzetekben megválasztja a megfelelő hangnemet, nyelvváltozatot, stílusréteget. Alkalmazza a művelt köznyelvet (regionális köznyelvet), illetve a nyelvváltozatok nyelvhelyességi normáit, képes felismerni és értelmezni az attól eltérő nyelvváltozatokat. Átfogó ismerettel bír a nyelv és társadalom viszonyáról, illetve a nyelvi állandóság és változás folyamatáról. Követelmény a szövegelemzési, szövegértelmezési jártasság a tanult leíró nyelvtani, szövegtani, jelentéstani, pragmatikai ismeretek alkalmazásával és az elemzés kiterjesztése a szépirodalmi szövegek mellett a szakmai-tudományos, publicisztikai, közéleti szövegek feldolgozására, értelmezésére is.

II. Témakörök

9.o. magyar irodalom

Tankönyv: [Hornok András](#), [Laklia Márta](#), [Sisák Gábor](#): Sokszerű irodalom 9. o. I.-II. Mozaik Kiadó

Mitológia

Az antikvitás

Az antik görög epika (A homéroszi eposzok)

Az antik görög líra (pl. Szapphó, Anakreón)

Az antik görög színház és dráma (Szophoklész: Antigoné)

A római költészet (Catullus, Vergilius, Horatius)

Biblia

A középkor irodalma (a 4-15. századi líra, epika és dráma műformái)

Dante: Isteni színjáték

Villon

Az itáliai reneszánsz (14-16. század): Petrarca, Boccaccio

Középkori nyelvemlékek (Halotti beszéd és könyörgés, Ómagyar Mária-siralom)

A magyar reneszánsz irodalma: Janus Pannonius, Balassi Bálint

Világirodalom a 16-17. században (késő reneszánsz, barokk, klasszicizmus)

Az angol reneszánsz dráma és színház. Shakespeare

A francia klasszicista dráma. Molière

9. o. magyar nyelv

Tankönyv: Fráter Adrienn: Magyar nyelv 9. Mozaik Kiadó

Kommunikáció (fogalma, jellemzői, tényezői és funkciói)

A tömegkommunikáció fogalma, funkciói, jellemzői, megjelenési formái (a média típusai és műfajai)

A magyar nyelv hangrendszere, hangkapcsolódási szabályok

Szóelemek

A magyar szókészlet és a szóalkotás módjai

A magyar nyelv szófaji rendszere

A mondat fogalma és csoportosítása

A mondatok felépítése. A szó szerkezetek

Az egyszerű mondat elemzése, mondatrészek

Az alárendelő-, mellérendelő- és a többszörösen összetett mondat

A szöveg (fogalma, jellemzői, egységének feltételei)

A szöveg szerkezete
A szövegértelem összetevői, pragmatikai, jelentésbeli és nyelvtani szintje
A szöveg jelentését alakító nyelvi és nem nyelvi tényezők
A szöveg jelentésbeli kapcsolóelemei
A szöveg nyelvtani kapcsolóelemei
A szövegek összefüggése, értelemhálózata
Helyesírásunk alapelvei
Helyesírás

Magyar irodalom 9. nyelvi osztály

*Tankönyv: [Hornok András](#), [Laklia Márta](#), [Sisák Gábor](#): *Sokszínű irodalom 9.o.*
*I.-II. Mozaik Kiadó**

A művészet és az irodalom

Az irodalom kialakulása

Műnemek és műfajok---18.old.

Fikció és valóság---16.

A mítoszok-----38.

Különböző mitológiák---46.

A Biblia ----214.

(általános jellemzők, szemelvények az Ó-és Újszövetségből, kulcsfogalmak ismerete)

Magyar nyelv 9. nyelvi osztály

*Tankönyv: [Fráter Adrienn](#): *Magyar nyelv 9. Mozaik Kiadó**

A tanulás módszerei

A vázlatírás

Tanulást előmozdító technikák

A vita

A kiselőadás és a felelet felépítése

A fogalmazás lépései

Az érvelés

Nyelvek, nyelvtípusok

Az Európai Unió nyelvei

A magyar nyelv néhány jellemző vonása

10. o. magyar irodalom

Pethőné Nagy Csilla: Irodalom tankönyv a középiskolák és gimnáziumok 10. évfolyama számára I-II. (Nemzedékek Tudása Tankönyvkiadó)

I. A barokk

- elnevezése, világképe
- A barokk Magyarországon, Pázmány Péter prédikációi
- A barokk eposz, Zrínyi Miklós: Szigeti veszedelem /a török kiűzése, eposzi kellékek, Athleta christi, Imitatio christi
- Mikes Kelemen: Törökországi levelek

II. A francia klasszicizmus

- Napkirály, commedia de' llarte
- Molière: Tartuffe /elemzése, helyzetkomikum, jellemkomikum

III. A felvilágosodás

- jellemző jegyei, filozófiája, művészeti irányzatai / Voltaire, Rousseau, Defoe, Swift, Goethe /
- klasszicizmus, racionalizmus, empirizmus, szentimentalizmus
- fejlődéseszmé, egyházellenesség, istenfelfogások
- pikareszk regény, robinsonád, Enciklopédia, emberiség költemény, utópia, tézis regény

-

IV. A magyar felvilágosodás

- az irodalmi élet kialakulása, stílusirányzatok, nyelvi programok, nyelvművelés
- Kazinczy Ferenc élete, művei, a nyelvújítási harc állomásai, eredményei
- Bessenyei György művei, programja, a testőrírók
- Batsányi János: A franciaországi változásokra, vateszszerep
- Kármán József: Fanni hagyományai, a hiány alaphelyzete, a vágy betöltésének lehetőségei

1. Csokonai Vitéz Mihály

- élete, pályaképe, kapcsolata Debrecennel, a szentimentalizmus és a rokokó megjelenése lírájában

- Anakreóni-dalok, Lilla-dalok, klasszicista művei: Tartózkodó kérelem, Az estve, A tihanyi Ekhóhoz, A magánossághoz, A Reményhez, Szerlemdal a csikóbőrös kulacshoz
- Stílusok és műfajok sokfélesége Csokonai műveiben, Dorottya, sententia, pictura
- tudós poéta és alkalmi költészet

2. Berzsenyi Dániel, az ódák költője

- Berzsenyi pályája
- egy közösségi és egy személyes érdekeltségű óda elemzése / A Magyarokhoz, Osztályrészem I-II.
- **Elégiái:** időszembesítő és létösszegző verstípus
- 2 elégia elemzése: A közelítő tél, Levéltöredék barátnémhoz

V. A romantika

- történelmi környezet, stílusjegyei egy szabadon választott világirodalmi mű elemzésével
- a romantika korának művészete
- választható szerzők pl. Novalis, Hoffmann (Az arany virágcserep), E.A.Poe (A vörös halál álarca),
- verses regény: Puskin, Anyegin (A. alakja, Tatjana levele, romantikus és realista vonások), V. Hugo, Keats, Shelley

VI. A realista regény

- a realizmus viszonya a romantikához
- Balzac: Goriot apó
- Szerepjáték és karrier, Julien Sorel (Stendhal: Vörös és fekete)
- Gogol: A köpönyeg / groteszk prózavilág és a kisember típusa

VII. A romantika lírája

- Hölderlin, Heinrich Heine, William Wordsworth, S.T. Coleridge, John Keats/Óda egy görög vázához, Shelley/Óda a nyugati szélhez

VIII. A magyar romantika

- Irodalmi élet, modernizáció és nemzeti gondolat, reformkor, romantika és népiesség
- Katona József/Bánk bán: nemzeti dráma, összetett drámai konfliktus, Bánk köre és Gertrudis köre, Bánk tragikum

1. Kölcsey Ferenc költészete

- Himnusz elemzése: keretes szerk, retorikus érvelés, szószólói szerephagyomány

- Vanitatum vanitas
- Kölcsey prózája: Nemzeti hagyományok, Mohács, Parainesis Kölcsey Kálmánhoz

2. Vörösmarty Mihály költészete

- Csongor és Tünde /világdráma, kétszintes dráma, toposzok, mesei elemek, a szerelem mint létértelem
- Szózat elemzése, memoriter
- Gondolatoka könyvtárban
- A Vén cigány
- Előszó

3. Petőfi Sándor munkássága

- életrajz
- népiesség
- forradalmi látomásköltészet: A XIX.század költői
- tájlíra:A puszta, télen, Kisunság
- Felhők ciklus: személyiség és személyesség/A bánat?egy nagy óceán
- hitvesi költészet: Szeptember végén
- váteszszerep
- Az apostol
- Az eposz paródiája: A helység kalapácsa

X. A magyar romantika prózája

- Jókai Mór: Az arany ember
- Romantikus jegyek
- Mídász király mítosza
- Jellem és sors

10.o. magyar nyelv

Tankönyv: Fráter Adrienn: Magyar nyelv 10. o. Mozaik Kiadó

A szövegtípusok

- **A szövegtípusok osztályozása** (a kommunikáció célja szerint:elbeszélő-, leíró, érvelő szövegtípusok, előkészület szerint:tervezett, spontán, résztvevők száma szerint:monologikus, dialogikus, hatókör szerint:nyilvános, magán, közvetítő sközeg szerint:szóbeli, írásbeli, internetes)
- **Az iskolában használt szövegtípusok** (bevezetés, tárgyalás, befejezés, érvelő-meggyőző szövegek alkotásának lépései)

- A munka világában használt szövegtípusok (a levél, a kérvény, panaszlevél, önéletrajz, motivációs levél, pályázat, jegyzőkönyv, meghatalmazás, elismervény, vitaindító, hozzászólás)
- **A digitális kommunikáció szövegtípusai** (blogok, fórumok, nyilvánosság kérdése, jellemzői)

A stílusrétegek

- A nyelvi stílus
- A stílus kifejezőereje
- A társalgási stílus
- A tudományos stílus
- A publicisztikai stílus
- A hivatalos és szónoki stílus

A nyelvi szintek jelentéstana és stilisztikája

- **A hétköznapi és művészi kommunikáció** (céljai szerint: kommunikáció vagy gyönyörködtetés, a kód, kontextus)
- **A szöveg vizuális elrendezése** (hétköznapi szövegekben: társalgási-, hivatalos-, tudományos-, médiaszövegek és szépirodalmi szövegekben: prózai és verses szövegek, írásjelek, betűtípusok)
- **Zenesiség a hétköznapi és szépirodalmi szövegekben** (a msh-ók és mgh-ók zenesisége, ritmus, áthajlás, alliteráció, rím)
- **A helyesírás stilisztikai változatai**
- **A képszerűség eszközei** (metafora, metonímia, hasonlat)
- **A szó a hétköznapi és szépirodalmi szövegekben** (hangutánzó, hangulatfestő, egyjelentésű, többjelentésű, azonos alakú, rokon értelmű, hasonló alakú, ellentétes jelentésű szavak, a szójelentés: denotatív, konnotatív, a szó a művészi nyelvben: alkalmi szófajok, szófajváltás, intertextualitás)
- **Alakzatok a hétköznapi nyelvben és szépirodalomban** (alakzatok: ismétlés, halmozás, gondolatritmus, ellentét/paradoxon/oximoron, körmondat, inverzió, késleltetés, körülírás, túlzás, kicsinyítés, ellipszis, kötőszóelhagyás, elhallgatás, közönséghez: megszólítás, könyörgés, kérés, felkiáltás)
- **Szövegszerkesztés a szépirodalmi szövegekben** (elbeszélő-, drámai-, lírai művek, kompozíció)

Forráshasználat

- **A könyvtár és számítógép szerepe az infoszerzésben**
- **Az egynyelvű szótárak** (értelmező-, szinonima-, közmondások és szólástárak-, a nyelvváltozatok-, etimológiai-, nyelvtörténeti-, írói szótárak)

11.o. magyar irodalom

Pethőné Nagy Csilla: Irodalom tankönyv a középiskolák és gimnáziumok 11. évfolyama számára I-II. (Nemzedékek Tudása Tankönyvkiadó)

Európai és orosz epika a 19. század második felében (modernség, realizmus, Flaubert: Bovaryné, Tolsztoj: Ivan Iljics halála)
A modern dráma jellemzői, Ibsen analitikus drámái, Csehov „drámaiatlan drámái”
A modernség költészete, parnasszizmus, szimbolizmus, impresszionizmus, szecesszió (Baudelaire, Verlaine, Rimbaud, Rilke egy-egy versének elemző bemutatása)
Arany János epikus művei
Arany János/ A nagykőrösi korszak lírája és balladái
Arany János/ Az Őszikék korszak lírája és balladái
Madách Imre: Az ember tragédiája
Mikszáth Kálmán: A jó palócok, Tót atyafiak, Beszterce ostroma
Az avantgárd irányzatok és a magyar avantgárd (Kassák Lajos)
A Nyugat mint folyóirat, Ady Endre életműve (pályakép, az Új versek című kötet cikluskompozíciója, háborús versek, Csinszka-versek)
Babits Mihály életműve (kérdő világ- és önszemlélet, háborúellenes versek, a halállal való szembenézés költészete, Jónás könyve)
Kosztolányi Dezső lírája és epikája (Édes Anna, Esti Kornél novellák)
Móricz Zsigmond novellái és Az Isten háta mögött című regény
Krúdy Gyula prózapoétikai újításai
Karinthy Frigyes kisépikájának jellemzői
Juhász Gyula költészetének sajátosságai
Tóth Árpád lírájának jellemzői

11. o. magyar nyelv

Tankönyv: Fráter Adrienn: Magyar nyelv 11. Mozaik Kiadó

Anyanyelvünk rétegződése : a köznyelvi változatok, a csoportnyelvek és a rétegnyelvek (köznyelv, regionális köznyelv, familiáris nyelvhasználat, társadalmi tagolódás szerinti nyelvváltozat, területi nyelvváltozat , csoportnyelv, szaknyelv, szakzsargon, hobbinyelv, szleng, korosztályi nyelv, tolvajnyelv, argó)
A nyelvi norma és a nyelvi standard
A nyelvjárások (nyelvjárási régió, valódi tájszó, jelentésbeli tájszó, alaki tájszó)
Nyelvünk helyzete a határon túl (kétnyelvűség, kevertnyelvűség, kisebbségi nyelvhasználat, nyelvcsere, nyelvi jog, nemzetiségi nyelvhasználat)
Nemzetiségi nyelvhasználat Magyarországon
Nyelvpolitika, nyelvi tervezés, nyelvművelés
A retorika fogalma. Retorika és kommunikáció
A retorikai szövegek felépítése és elkészítésének lépései

Az érv felépítése, az érvtípusok (tétel, kéttagú érv, teljes érv , definícióból levezetett érv, ok-okozati összefüggésből származó érv, körülményekből levezetett érv, bizonyítékokból származtatott érv, összehasonlításon alapuló érv, analógián alapuló érv, „a fortiori” érv, ellentétben alapuló érv, általános-egyed elvén alapuló érv, valószínűségen alapuló érv)

A retorikai szövegek kifejezőeszközei (a képszerűség eszközei, metonímia, metafora, megszemélyesítés, szinesztézia, allegória, szimbólum, hasonlat , alakzat, elemek ismétlődése, figura etymologica, láncszerű ismétlés, halmozás, felsorolás, fokozás, köztöszóhalmozás, gondolatritmus, ellentét, paradoxon, oximoron, körmondat, inverzió, jelzőcsere , késleltetés, körülírás, eufemizmus, kakofemizmus, túlzás, kicsinyítés, ironia, ellipsis, köztöszóelhagyás, elhallgatás, szónoki kérdés)

A kulturált vita szabályai

A befolyásolás módszerei

12. o. magyar irodalom

Pethőné Nagy Csilla: Irodalom tankönyv a középiskolák és gimnáziumok 12. évfolyama számára I-II. (Nemzedékek Tudása Tankönyvkiadó)

Az avantgárd irányzatai

A XX. század első felének irodalma:

- A szaktanárral való egyeztetés után, az alábbiak közül:

Thomas Mann

Franz Kafka

Bertolt Brecht

Guillaume Apollinaire

A XX. század második felének magyar irodalma:

Szabó Lőrinc

Illyés Gyula

Weöres Sándor

József Attila

Radnóti Miklós

Pilinszky János

Nagy László

Ottlik Géza

Márai Sándor

Déry Tibor

Örkény István

Szabó Magda

Posztmodern líra és próza

A XX. század második felének világirodalma:

- A szaktanárral való megegyezés alapján, az alábbiak közül:
Friedrich Dürrenmatt

Samuel Beckett

Albert Camus

Bohumil Hrabal

Mihail Bulgakov

Szerzők és művek a kortárs magyar irodalomból:

- A szaktanárral való egyeztetést követően, az alábbiak közül:
Petri György

Orbán Ottó

Kertész Imre

Bereményi Géza

Esterházy Péter

Az irodalom határterületei

Regionális kultúra

12. o. magyar nyelv

Fráter Adrienn: Magyar nyelv 12. a középiskolák számára (Mozaik Kiadó)

Nyelv és gondolkodás:

A nyelv és a beszéd

A nyelv, mint változó rendszer

Nyelvtörténet:

A magyar nyelv eredete, rokonsága, a nyelvrokonság bizonyítékai

A magyar nyelvtörténet korszakai

A kéziratos és nyomtatott nyelvemlékek

A hangtani rendszer változásai

A nyelvtani rendszer változásai

A szókészlet változásai a magyar nyelv történetében

Jelentésváltozások

Nyelv és társadalom:

Nyelvhelyesség, nyelvhasználat

Nyelvünk helyzete a határon túl

Nemzetiségi nyelvhasználat Magyarországon

Nyelvpolitika, nyelvi tervezés, nyelvművelés

A nyelvújítás

Az információs társadalom hatása a nyelvhasználatra

Korstílusok és stílusirányzatok Magyarországon